СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LIX. Ч. 265. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 13-го ЛИСТОПАДА 1951. No. 265. JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, NOVEMBER 13, 1951. VOL. LIX.

П'ЯТЬ ЦЕНТІВ в Злуч. Дер. Америки СІМ ЦЕНТІВ Закордоном — Тел. „Свободи": BErgen 4-0807, 4-0237 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 — FIVE CENTS in the U. S. of America SEVEN CENTS Elsewhere

ПОСАДНИК НЮ ЙОРКУ: ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ—ІСТОРИЧНА КОНЕЧНІСТЬ

Понад 6,000 учасників великої української маніфестації в Ню Йорку; – Голова Республіканської Партії Ґебріелсон, член ДП Комісії О'Коннор, проф. Мозлі і д-р Лемкін підкреслювали необхідність американської допомоги українському визвольному рухові, осуджуючи всі форми російського імперіялізму; Широкий відгомін маніфестації в американській пресі; – Д. Галичин і проф. Добрянський вияснили українське становище; – Адв. Пізнак проводив маніфестацією.

Ню Йорк. — Визволення України та створення незалежної української держави є сьогодні історичною конечністю — твердив минулої неділі посадник міста Ню Йорку Вінсент Імпелітері, промовляючи на великій українській маніфестації проти російського імперіялізму та в користь визволення України. Маніфестація відбулася в Мангеттен Сентер, велику залю якого заповнили до останнього місця понад 6,000 приявних. Коло 1,000 інших стояли у вестибулю, на вулиці, або вернулись, не маючи можливости дістатись на залю.

Починається Маніфестація

Маніфестація, скликана з ініціятиви Українського Конґресового Комітету та влаштована окремим все-громадським Маніфестаційним Комітетом з Дмитром Галичином на чолі та з представниками багатьох місцевих українських національних організацій у своєму складі, була заповіджена на год. 2-гу після полудня, але вже на деякий час перед цим часом, усіми комунікаційними засобами спішили на 34-ту вулицю маси народу. Сцена великої залі Мангеттен Сентер була удекорована великим тризубом Української Народної Республіки, на тлі спущеного по середині синьо-жовтого прапору. По обох боках стояли американські і українські прапори поодиноких організацій. По середині залі висів великий синій транспарент з написом в англійській мові: „За самостійну, соборну, суверенну Українську Державу; проти російського і комуністичного імперіялізму". — Маніфестацію започаткував чоловічий хор „Думка", що під дириґентурою мґр. Л. Крушельницького та при фортепіяновому акомпаніяменті Романа Стецури відспівав американський і український національні гимни.

Мейор Імпелітері піддержує Українські змагання до волі

Адвокат Михайло Пізнак на початку маніфестації представив „випробуваного приятеля українців" та „чемпіона національностевих груп" в Америці, посадника міста Ню Йорку — Вінсента Імпелітері. Це вперше в історії американських українців посадник цього найбільшого міста в світі виступив особисто на українській маніфестації. Мейор Імпелітері довго не міг прийти до слова, бо заля не вмовкала від одушевлених оплесків. Опісля він говорить: „Він радий бути на цій маніфестації і приєднатися до демонстрації за найвищі американські ідеали: волю й демократію. Разом з українцями в Ню Йорку і з тими, що борються за волю демонструють мільйони інших американців. Крім того він, мейор Імпелітері, має ще й особисті приязні почування до українців, бо його сестра одружена з українцем. — Недавно він відвідав Італію, але він не міг відвідати України, ані жадної іншої країни за залізною заслоною. Американській допомозі треба завдячувати те, що за цею заслоною не опинилася й Італія, яка проте є тепер одним з головних об'єктів комуністичних нападів. В самій Італії мейор Імпелітері відвідав кожне більше місто, за виїмком Болонії, де посадником є комуніст та якому він не бажав стиснути руку. — Мейор Імпелітері народився в малому сицилійському місті і однорічним хлопцем приїхав разом з батьками до Америки. Американській демократії треба завдячувати те, що з малого іміґранського хлопця він міг стати посадником найбільшого міста в світі. Не зважаючи на численні свої офіціяльні обов'язки, зв'язані із святкуванням Дня Перемир'я, він все ж таки знайшов хвилину часу, — щоби прийти на цю українську маніфестацію та передати українцям привіт від всіх мешканців метрополії. Він переконаний, що думки і побажання всіх американців такі самі, як зібраних на цій маніфестації: щоб Україна була вільна і незалежна держава, бо така історична конечність.

Буря оплесків, викликана цею заявою мейора Імпелітері, невмовкала, аж доки мейор не вийшов із залі, щоб виконати свої інші зобов'язання того дня.

Д. Галичин про причини і цілі маніфестації.

Причини і цілі маніфестації з'ясував голова Маніфестаційного Комітету, голова Українського Народного Союзу та діючий заступник голови Українського Конґресового Комітету, Дмитро Галичин. Він насамперед висловив радість з так масової участи в цій маніфестації, вважаючи це за доказ, що українська іміґрація свідома свого великого завдання та своїх обов'язків у відношенні до Рідного Краю та що цей масовий здвиг потверджує, що ця іміґрація готова напружити всі свої сили, щоб допомогти рідному народові здобути волю і державну незалежність. Ця велика маніфестація — говорив промовець — це в першій мірі наше підтвердження слушности та історичної правди в заяві державного секретаря Діна Ачесона про 500-річний російський імперіялізм. Це рівночасно звернення уваги нашому урядові у Вашинґтоні, що тільки припинення того імперіялістичного процесу та розвал російської імперії може запевнити світові тривкий мир. Ця маніфестація —це однодушна заява українців і представників майже всіх інших поневолених Москвою національностей, що ми піддержуємо резолюцію репрезентанта Керстена відносно заяви американської приязні та активної американської допомоги визвольним рухам не-російських народів. Тільки вільні національні держави всіх поневолених сьогодні Москвою народів дадуть тривку і остаточну розв'язку та припинять вічні воєнні конфлікти. Ця маніфестація — це рівночасно відповідь усяким Керенським, Абрамовичам, Ніколаєвським та тим нечисленним малоросам-квізлінґам, що пляяують відбудовувати нову російську імперію на випадок, коли завалиться теперішня червона. Ця маніфестація—це домагання, щоб поповнені Кремлем злочини народовбивства не продовжувались безкарно та щоб Сталін і його Політбюро були потягнені до міжнародно-судової відповідальности і заплатили за ці злочини власною ганебною смертю. Ця маніфестація—говорив Д. Галичин —це теж відповідь на недавнє звернення Воюючої України до всієї української еміґрації та доказ, що ми справді спроможні підпорядкувати всі наші власні непорозуміння і групові розходження одній великій справі визволення українського народу.

ЕДВАРД О'КОННОР,
член Комісії ДП, один з промовців на українській маніфестації.

Проф. Добрянський про російський імперіялізм та необхідність нового реалізму в американській політиці

Загальну характеристику історичного російського імперіялізму та необхідности нового реалізму в американській політиці відносно Росії дав в питомій йому речевій формі голова Українського Конґресового Комітету та професор економії на Джорджтавнському університеті у Вашинґтоні, д-р Лев Добрянський. — Головні думки його промови такі: Совєтська Росія постала з традиційного російського імперіялізму. Так званий міжнародний комунізм є тільки відмінно формою совєтсько-російського імперіялізму. Совєтсько-російський імперіялізм — це найгірша відміна традиційного російського імперіялізму, з його народовбивством, русифікацією, терором, депортаціями на Сибір, шовіністичним російським націоналізмом, поневоленням і гнобленням інших національностей, поліційною державою та цілим комплексом т. зв. „третього Риму". Цей імперіялізм є сьогодні безпосередньою і найбільшою загро-

(Закінчення на стор. 4-тій).

ТРУМАН ЖДЕ ВІДВІДИН ЧЕРЧИЛА В СІЧНІ

Кій Вест, на Флориді, 11 листопада. — Премієр Великобританії Винстон Черчил має намір відвідати президента Трумана в Білому Домі з кінцем місяця січня наступного року для обговорення важливих американсько-британських проблем, як це виявив пресовий секретар Білого Дому Дж. Шорт. Відвідини заповів Черчил. Дня не можна тепер визначити тому, що президент зайнятий підготовою промови на відкриття Конґресу 8 січня. Запитаний про можливість зустрічі з совєтським премієром Йосипом Сталіном та Французьким премієром Рене Плевен, Шорт відповів, що нічого про це не знає. Надіються, що Черчил прийде до Трумана з пропозицією злагіднити натугу між Совєтами й Західнім світом, щоб недопустити до третьої світової війни. Труман противиться такому з'їздові трьох або чотирьох потуг, тому дехто передбачує, що самий тільки Черчил пробуватиме відбути конференцію з Сталіном. Та головною ціллю прибуття Черчила до Вашинґтону буде орговорення ближчої співпраці Британії і Америки і потреби більшої американської фінансової допомоги для Англії, щоб вона могла грати важливішу ролю в Північно-Атлантійськім Пакті, ніж це передбачене досі. Плянований приїзд Черчила був би вже його третьою зустріччю з Труманом. Перша була на конференції з Сталіном і Труманом в Потсдамі в 1945 р., друга під час відвідин Черчила Америки в 1946 р., коли він виголосив промову у Вестмінстер Каледж (5 березня), у якій він порівняв відокремлення Совєтів від Західніх країн з „Залізною Заслоною", що відмежовує Росію від решти світу.

ДЕНЬ ПЕРЕМИР'Я ПІД ЗНАКОМ МОЛИТВИ

Вздовж і впоперек Злучених Держав відбулися традиційні паради, сполучені з церемоніями складання вінків під пам'ятниками поляглим героям з нагоди святкування Дня Примир'я, 11 листопада. Секретар оборони Роберт А Ловет склав вінець на могилі Невідомого Вояка на Національному Цвинтарі в Арлінґтоні, під Вашинґтоном, у Ню Йорку відбулася подібна церемонія на Таймс Сквер, і на Медисон Сквер, у Филаделфії парадувала 28 дивізія піхоти, яка має від'їхати до Европи. Президент Труман, який перебуває в Кій Вест, на Флориді, у своїй промові через радіо, заявив, що тривалий мир — це ціль, нації, одначе „цим разом ми не обмежуємося до надій на мир, але рішені працювати для нього, здорово й завзято, використовуючи всі наші ресурси". Тому, що президент заповів наперед, що День Примир'я повинен проходити під знаком молитви, відбулися богослуження за мир по різних церквах тим більше, що цього року це свято припало на неділю, хоч урядово його перенесено на понеділок 12 листопада. — З заморських країн наспіли вісті про традиційне святкування цього дня поминками по поляглих героях.

ЗНАВЦІ ПРАЦЮЮТЬ НАД ПРИПИНЕННЯМ СОВЄТСЬКОЇ ПІДВОДНОЇ ФЛЬОТИ

Ню Лондон, Конн. — Спеціяльні групи знавців підводних човнів зайняті гарячково в тутешній морській базі над плянами й науковими винаходами для припинення загрози великої підводної совєтської фльоти. Теперішні студії совєтських метод підводної війни навели на слід, що Росія, так як і Америка, готується до розбудови атомових підводних суден, які могли б кружляти на велику віддаль без віднови топлива. За взірцями, забраними з Німеччини, Росія може також придумати „занурені судна", тобто такі, що не потребують випливати на поверхню води для набрання повітря, маючи відповідний прилад до вдихування й видихування повітря відповідно до потреби і до безупину.

НАЙШЛИ ДАНІ ПРО АТОМОВУ БОМБУ В БУДЦІ НАД МОРЕМ

Сан Франсіско. — Багато фотографій, рисунків, газетнихних вирізок і дбайливо писаного матеріялу зашифрованим письмом про оборону країни знайшла поліція в будці, збудованій з паперу й дерева недалеко мосту, через морську затоку до Овкленд. У будці знайдено також матеріяли про атомову бомбу. У зв'язку з цим поліція арештувала 42-річного Отта Майнарда, який відмовився дати якесь виснення, за виїмком виправдання, чому живе в будці, кажучи, що „комірне коштує дорого". Про нього сповістив поліцію сторож. У Майнарда знайшли фотографічні апарати й ціле устаткування фотознімки моста й прибережних будов. Поліція вердить, що письма, знайдені в будці, стосуються оборонних і морських установ. Документи писані дуже гарним письмом, і їх можна відчитати при допомозі побільшуючого скла. Запідозрений жив у будці два роки. Раніше він вбирався пристойно, а останніми часами перебирався в лахи.

ПЕРОНА ПЕРЕОБРАЛИ НА ПРЕЗИДЕНТА АРГЕНТІНИ

Буенос Айрес, 11 листопада. — Перші вісті з обчислювання голосів після виборів в Аргентіні вказують, що теперішній президент Хуан Перон, який кандидував удруге на це становище, дістав більшість в рахунку 2 до 1. Усіх виборчих округ нараховують 36,225, а досі наспіли звідомлення з 6,748 округ. У них дістав Перон 902,-745 голосів, його противник, Рікардо Бальбін з Радикальної партії, дістав 479,306, а ще був кандидат Соціялістичної й Комуністичної партій. Перший раз у голосуванні взяли участь жінки. Вони теж поставили 47 кандидаток до конґресу з Партії Пероністів. Жіночу партію очолює Ева Перон, жінка президента, яка керувала виборами з шпиталю, де перебуває під час недуги, при якій треба було перевести операцію. Теж перший раз в історії Аргентіни урядуючий президент кандидував вдруге з черги на президента.

В АМЕРИЦІ

● **Позичав від поліціянтів гроші** і платив їм хабарі, звісний з нюйоркського підпільного злочину Ґері Ґросс. Це виявилося на судовій розправі, яка ведеться проти 30 інспекторів і урядовців поліції.

● **Злучені Держави закуповують** зброю в Канаді в більших кількостях, як це виявив канадський заступник міністра оборони Макс Макензі. Одначе й Канада замовила зброю в Стейтах вартістю пів більйона долярів упродовж 15 місяців.

● **Претенсії на відшкодування** жидівських втрат у Німеччині зголосили до департаменту стейту в Вашинґтоні двадцять організацій з цілого світу, між ними сім американських. Їхня нарада відбулася недавно в Ню Йорку. Висоти претенсій не подано. Вони прохають Америку підтримати ці претенсії перед німецьким урядом.

НОВА БЕЗВИГЛЯДНІСТЬ ПЕРЕГОВОРІВ В КОРЕЇ

ЧЕРВОНІ ОБСТОЮЮТЬ СВОЄ ДОМАГАННЯ ЩОДО ДЕМАРКАЦІЙНОЇ ЛІНІЇ; АЛІЯНТИ ДОМАГАТИМУТЬСЯ „ЗАМОРОЖЕННЯ" КІЛЬКОСТИ ВІЙСЬК

Токіо, 12 листопада. Нова безвиглядність прийшла знову на місце хвилевого оптимізму щодо можливостей остаточного успішного завершення переговорів в Кореї та встановлення перемир'я, як комуністи обстоюють дальше своє домагання, щоби демаркаційну лінію встановити вже тепер, а аліянти не бачать можливостей компромісу в цій справі. Аліянти вважають, що демаркаційна лінія повинна бути встановлена на лінію фронту в дні підписання перемир'я. Комуністи натомість домагаються, щоби цю лінію „тимчасово" визначити вже тепер. Аліянти підозрівають, що червоні бажали б опісля використати це на продовжування в безконечність переговорів та рівночасну розбудову своїх сил на фронті. Після вчорашніх нарад військових підкомітетів аліянтський представник заявив, що він вже не бачить будь-яких можливостей компромісу з аліянтського боку та що вислід нарад тепер ще залежить від становища комуністів. Попереднього дня аліянти поінформували, що за одну з передумов перемир'я вони видвигнуть домагання, щоби під час перемир'я жадна із сторін не мала права якнебудь збільшувати свої сили в Кореї. Вміжчасі, пепінська радіостанція загрозила, що коли аліянти не приймуть теперішні комуністичні домагання, червоні готові анулювати всі свої дотеперішні компроміси та вернутись назад до своєї початкової програми, а саме, до домагання, щоби демаркаційна лінія була встановлена на 38-мій паралелі, та щоби всі „чужі" війська були в найкоротшому часі відкликані з Кореї. Такі самі вимоги видвигнув минулого тижня совєтський представник на сесії Генеральної Асамблеї Об'єднаних Націй в Парижі. Переговори в Панмунджом продовжуватимуться сьогодні.

АСАМБЛЕЯ О.Н. ВІДКИНУЛА СОВЄТСЬКУ ПРОПОЗИЦІЮ ЩОДО КИТАЮ

Париж. Загальний Комітет Генеральної Асамблеї Об'єднаних Націй відкинув вчора совєтську пропозицію щодо нового розгляду справи членства червоного Китаю в цій міжнародній організації, приймаючи, натомість сіямську пропозицею, щоб цю справу зняти з порядку нарад. Американський представник в цьому комітеті, Ворен Р. Остин, піддержував сіямську пропозицію аргументом, що справу представництва червоного Китаю в Об'єднаних Націях вже відкинено досі коло 90 разів з різних нагод та в різних комітетах, що міжнародне становище Китаю від того часу в нічому не змінилося та що включення тої справи в порядок нарад Асамблеї означало б зновутільки зайву вистрату часу.

БОЛЬШЕВИКИ ПРОДАЮТЬ НА ЗАХОДІ НАГРАБОВАНІ З НАРОДУ СКАРБИ

Відень. На підставі достовірних інформацій тут повідомлено, що комуністичні уряди т. зв. „народних демократій" почали тепер широку акцію продажу в західних країнах, зокрема в Злучених Державах, мистецьких скарбів, золота та інших дорогоцінностей, награблених з народу. В Мадярщині, Польщі, Чехословаччині, Румунії, Болгарії та в інших східно-европейських країнах продовжується акція масового „нищення куркулів, як кляси", при чому заможніші і середньо-заможні родини депортується або в інший спосіб нищиться, конфіскуючи все їхнє майно. Рівночасно створено державні монополії, що це майно перебирають, намагаючись тепер продавати ці скарби на Заході. еЦ стара практика, якою уряд Совєтського Союзу користувався вже в 20-тих роках після революції, а опісля з цеї практики користали теж націсти, продаючи на Заході мистецькі та інші скарби, відібрані поліцією від жидів.

АВСТРІЯ ДОМАГАЄТЬСЯ ПРИСПІШЕННЯ МИРОВОГО ДОГОВОРУ

Відень. — Австрійський уряд звернувся до американського цьогомісячного голови аліянтської комісії заступників міністрів закордонних справ для підготовки мирового договору з Австрією, закликаючи його поробити необхідні заходи для приспішення нарад та остаточної підготовки договору, що — по думці австрійського уряду — вплинуло б додатньо теж на загальне міжнародне відпруження. Копії цеї астрійської ноти передано теж британському, французькому і совєтському членам комісії. В ноті звертається увагу, що справа підготовки договору в нічому не поступила вперед, хоча на цю тему аліянтські представники відбули вже 250 нарад, та робиться висновок, що „в таких обставинах для публічної опінії мусить бути ясно, що держава, яка не допускає до відновлення миру в Австрії з браку доброї волі, порушує міжна родне право і мораль та виразно нехтує своїми зобов'язаннями."

АМЕРИКА ДАВАТИМЕ ЗБРОЮ ЮГОСЛАВІЇ

Беоґрад. Тут з поінформованих джерел заявляють, що вже впродовж цього тижня буде підписаний американсько-югославський договір, на підставі якого Злучені Держави зобов'яжуться доставити югославській армії відповідну кількість і якість зброї. Голова югославського уряду, маршал Тіто, вже раніше заявив, що хоча югославська армія вже цілком готова до оборони на випадок совєтської аґресії, проте ця оборона ніколи не може бути вистачальна, якщо не матиме забезпеченої відповідної допомоги. Тіто дав виразно до зрозуміння, що західна допомога югославській обороні повинна включати теж атомову зброю. Рівночасно повідомлено, що уряд Югославії намагатиметься дістати західну допомогу теж в здійснюванні його п'ятирічного пляну індустріялізації країни.

УСПІШНА ПРЕСОВА КОНФЕРЕНЦІЯ УКК В СПРАВІ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ

Ню Йорк. — Минулої суботи, напередодні великої української маніфестації в Ню Йорку, Український Конґресовий Комітет влаштував окрему пресову конференцію, на якій з'ясовано цілі й теперішній стан українських визвольних змагань. Конференцію відкрив і нею вміло проводив з рамени У. К. Комітету ред. Володимир Душник. До приявних представників американської преси, між ними представників Ню Йорк Таймсу, Ґеральд Трибюн, Асосієйтед Прес, „Голосу Америки" та інших газет і агенцій промовляли і відповідали на запити: комішенер Едвард О'-Коннор, проф. Лев Добрянський, д-р Степан Витвицький, майор УПА Петро Миколенко-Байда та ред. В. І. Гришко. Ню Йорк Таймс і Ґералд Трибюн подали в недільних виданнях обширні інформації з цеї конференції, що відбулася в приміщенні готелю Ню Йоркер. Подробиці з цеї конференції та передачу інформацій з неї в американській пресі надрукуємо в наступному числі „Свободи".

В СВІТІ

○ **250 перших европейських втікачів** голосували при останніх виборах у Ню Йорку. Це були втікачі, спроваджені з Лісбони, в Португалії в 1941 р. жидівським товариством допомоги іміґрантам. Між ними є такі, що втікли з Росії та з Німеччини.

● **Суджений за шпигунство в користь Совєтів** шведський інженер заявив на суді в Стокгольмі, що він допустився того злочину, бо вважає Америку загрозою для Швеції.

● **Єгипетське міністерство внутрішніх справ** повідомило про дальше загострення політичної кризи в країні, викликано конфліктом з Британією в справі Суезу і Судану.

● **Італійська поліція відкрила** нові величезні таємні склади комуністичної зброї.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily exxcept Sundays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$ 5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$ 2.75
В Джерзі Ситі і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	$ 6.50	Six months	$ 6.50
На три місяці	$ 3.50	Three months	$ 3.50
Число з понеділка (з англійською частиною):		Monday'sissue (the Ukrainian Weakly English language supplement):	
На рік	$ 3.00	One year	$ 3.00
На пів року	$ 2.00	Six months	$ 2.00

За кожну зміну адреси платиться 10 центів

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

65,000

З кінцем місяця жовтня було в Українськім Народнім Союзі 65,060 членів. Це значить, що й в цьому місяці прибуло багато нових членів, що не тільки покрили втрати з приводу смерти та суспендувань (а вони ще далі завеликі!), але ще помогли Союзові піднятись до поважного числа — 65,000 членів. При цьому треба відзначити, що цей поважний зріст треба завдячувати новій українській еміґрації, яка щораз краще розуміє вагу скріплювання своїми силами такої народної установи, якою є Український Народний Союз. Щодо цього вона йде слідами найсвідомішої частини старої іміґрації.

Впродовж останніх 16 років УНСоюз зростав безперервно кожного місяця і кожного року, навіть тоді, коли в час війни вороги визволення українського народу вживали усіх можливих засобів, щоб цю нашу народну твердиню в Америці бодай підкопати, як не знищити, коли прямо лякали людей самим членством у Союзі. Проте навіть у цей важкий час УНСоюз зростав. Уже це одно є добрим доказом того, чим був і є УНСоюз для старої іміґрації й їхніх дітей. Стара іміґрація добре знала, що удари проти УНСоюзу і „Свободи" мали на меті перешкодити їх праці, ціль якої — допомога визвольним змаганням українського народу. Комуністичні та інші ворожі наступи в час воєнної дружби Америки з Совєтами не залякали „Свободи" та УНСоюзу, і вони далі стояли при давній правді. Це відчувала стара іміґрація і твердо стояла при своїй рідній установі. Тому саме УНСоюз навіть тоді міг зростати! Нам невідома ніяка інша того роду організація інших етнічних груп в Америці, щоб могла показати рекорд постійного 16-літнього зросту, обіймаючий теж і воєнну добу, коли до військової служби пішла така молодь, яка в нормальних обставинах була б резервуаром, з якого діставали б нових членів такі організації, як УНСоюз.

Так було в минулому і не інакше повинно бути в сучасному і будучому. Але належати до УНСоюзу — це ще не велике діло. Ще треба бути добрим Союзовцем. Отже треба бути в першу чергу прикладним громадянином, першим у пожертвах, першим у тій щоденній, непомітній, неголосній праці, без якої не обійдеться ніяке велике діло, ніяка плянова акція, розрахована на більші розміри. Бути Союзовцем, значить дбати, щоб і Союзовий Відділ, до якого належимо, вкладав свою частку в загальне життя та щоб і він відчував відповідальність за наші недоліки, за нашу байдужність. Якраз щодо цього дається завважити в багатьох Відділах занепад. Нема в них давнього молодечого запалу, не чути і про поважніші пожертви на народні потреби. Не даються ці Відділи чути і на громадських зборах, яких тепер не бракує. Далі так не повинно бути. Можуть старітись і відходити від нас назавжди одиниці, але не може старітись УНСоюз! Він мусить бути завжди молодим, енерґійним, повним запалу та ініціятиви. А УНСоюз — це не будинок в Джерзі Ситі! Це не тільки його головні відділові урядовці! Це не тільки 12 мільйонів в банку. Це живі люди, десятки тисяч свідомих, патріотичних громадян. Це живі, активні й жертвенні Відділи!

Тільки в такому розумінні треба дивитися на тих понад 65 тисяч членів УНСоюзу. Кожному і кожній з нас, що в Союзі, треба це пам'ятати і до цього застосовуватись, якщо хочемо продовжувати світлу традицію цієї народної установи, яка тут була і надалі повинна лишитися гарантією вірної служби найвищим ідеалам цієї країни та України.

СОВЄТСЬКЕ „НІ" В ПАРИЖІ

На сесії Генеральної Асамблеї Об'єднаних Націй в Парижі впало нове совєтське „ні" і — як виходить недвозначно із західніх коментарів — відразу згасило вже навіть ту придушену іскру надії на можливість порозуміння між Сходом і Заходом, яка ще могла тліти в душах західніх дипломатів та народів західніх країн. В додатку, совєтський міністер закордонних справ А. Вишинський сказав це „ні" в таких обставинах, що це вже не залишає вільним націям жадного іншого виходу, як тільки приспішити свою максимальну готовість на той рішальний „всякий випадок", що його вони так дуже хотіли б оминути.

В чому криється головна вага совєтського „ні"?

Державний секретар Ачесон, промовляючи в імені трьох західних великодержав: Америки, Британії і Франції, запропонував минулого четверга нову сміливу західню програму міжнародного роззброєння, включно з атомовою бомбою, закликаючи рівночасно Совєтський Союз до співпраці для досягнення загального політичного відпруження в світі. Совєтський представник відповів Заходові того самого дня і відповів відразу неґативно, навіть не намагаючись уважніше простудіювати західній плян. Натомість він запропонував свій плян, що його західні дипломати вважають глумом і обидою для самої міжнародної організації, в рямках якої він був видвигнутий. Замість західного пляну роззброєння, що його мали б контролювати Об'єднані Нації, Москва пропонує скликати в половині наступного року окрему конференцію членів і не-членів ОН, яка мала б цю справу обговорити, та яка напевно ніколи не могла б її полагодити. На звичайній мові совєтські пропозиції зводяться до таких пунктів: 1, Заставити до роззброєння західні країни, не даючи жадних ґарантій, що вони самі теж роззброяться; 2. Втягнути Злучені Держави, Британію і Францію в „мировий договір" зі Совєтським Союзом і червоним Китаєм, завданням якого було б з одного боку зневтралізувати західніх аліянтів, а з другого боку — дати вільну руку Совєтам і Китаєві для підготовки їхньої власної аґресії; 3. Домогтися від Об'єднаних Націй, щоб вони проголосили Атлантійський Пакт за суперечний з чартером цеї міжнародної організації і цим з черги обезсилити західню оборону.

На цьому тлі Москва виступила проти західніх пропозицій, навіть не завдаючи собі труду розглянути їх уважно. При цій нагоді совєтський представник повторив вже давно відомі пропаґандивні напасті на Америку, закидуючи їй „підпалювання війни" та підготовку аґресії на Совєтський Союз, доказом чого мали б бути американські оборонні бази в інших країнах.

Який вихід з теперішнього положення? Західні аліянти прийняти до відома совєтське становище, але зі своїх плянів вони не резиґнують та заповідають дальші зусилля мирного полагодження суперечностей. Вони теж продовжуватимуть свої зусилля, щоб їх плян роззброєння був прийнятий більшістю Об'єднаних Націй, хоча він не матиме практичного значення без участи в ньому Совєтського Союзу. Вміжчасі, аліянти знатимуть, на чім стоять та рівночасно з дипломатичними зусиллями для мирного полагодження конфлікту відповідно збільшать і приспішать свою військову оборонну підготовку. Це логічний висновок з теперішнього положення, а в західній публічній опінії приймається думка, що теперішні наради в Парижі можуть бути останні, якщо вони не дадуть бажаного результату для відвернення війни та закріплення миру.

Іван Кедрин

Односторонні постанови

Ми свідки цілого ряду подій, цілого ряду гострих конфліктів, які виникають, які наслідки односторонніх постанов. Англо-іранський конфлікт за нафту виник тому, що іранський уряд прийняв постанову про націоналізацію рафінерії, не питаючи раніше згоди Англії, ані не дійшовши з нею до будь-якого порозуміння, дарма що не вигасла ще раніша англо-іранська умова щодо тих копалень, їх адміністрації й уживання. Те саме торкається конфлікту за Суез і Судан: не шукаючи ревізії договору з Вел. Британією щодо тих двох близько-східніх теренів, Єгипет односторонньою постановою анулював його. Увесь теперішній конфлікт між Сходом і Заходом — це (коли не дивитись вглиб істоти большевизму, як праджерела всього лиха) те одностороннє ламання обов'язуючих міжнародніх договорів Совєтами, яке спонукало навіть през. Трумана заявити і ще раз повторити, що договори з Москвою не варті клаптика паперу, на котрому вони списані.

Причини односторонніх постанов різні. Найголовніша з них та, що первісна умова була яскраво несправедлива, з виключною користю для одної сторони, накинена сильнішим слабшому і тільки формально двостороння, бо фактично — теж односторонній диктат, слухняно підписаний другою договірною стороною. Двосторонні умови між Великобританією і країнами на Близькому, Середньому і Далекому Сході в очах бідніших і слабших азійських і африканських партнерів виглядали як експлуатація. Кожний диктат, що його приймають під примусом, вдержується тільки тимчасово, — себто так довго, як довго слабший не набере стільки сили, щоб диктату більше не слухати.

Версальський договір приніс багато нещастя. Ще гірше мститься доктрина про „капітуляцію без застережень", що її застосовано в другій світовій війні. Одна дурниця завжди родить другу. Аморальність і короткозорість договорів із виразним упривілеюванням одної сторони доводить до одностороннього перекреслювання ситуації, в якій світ ділиться на два табори: одні боронять справедливости й дійсно пошкодованого, другі боронять принципу, що там, де дві сторони зацікавлені, не вільно рішати тільки одній стороні.

Але бувають і випадки, коли якраз односторонні постанови і самовільне перекреслювання свого попереднього підпису виявляють імперіялістичний гін та зріст апетитів на чуже добро. Таким клясичним прикладом із недавнього українського минулого були такі події, як одностороння відмова Польщі від варшавської конвенції з урядом УНР (не щодо територіяльних кордонів, а самого принципу розподілу Росії на національні держави і визнання УНР) і підписання ризького миру з Совєтами. Другий клясичний приклад теж з українсько-польських взаємин: одностороннє оголошення Польщею прийнятого нею і підписаного договору про охорону національних меншин. Найнеморальніший приклад односторонніх постанов є вирішування долі іншого народу — самовільне або в порозумінні з іншими спільниками — без участи того народу, що про нього рішається. Так було з постановою Ради Амбасадорів, яка віддавала Східню Галичину Польщі, так було з усіми постановами „великої четвірки" з останньої війни, де на конференціях вимальовували нові політичні мапи й ставили нові кордони, не питаючи волі, ні згоди, ні навіть думки зацікавлених народів. І тому українці є теж у принципі проти Ялти, бо хоч признано там українським територіям ті землі України, що їх Польща називала і називає польськими, проте в Ялті не було репрезентанта народу українського. І тому, не вважаючи на той договір, так легко знімаються над ним міжнародні дискусії і ті всі західні держави, які були там ніби такі справедливі у відношенні до соборництва українських земель, нині все це страшенно здержливі, коли заходить мова про сам принцип державницької незалежности України.

Тому всякі односторонні постанови несправедливі: і ті, що скриваються за силою або за підступно здобутим підписом партнера, і ті, які на власну руку відмовляються від свого підпису, і ті врешті, які ставляться до живих людей, до народів і держав як до об'єктів, а не суб'єктів, як до предметів торгу, а не рівноправних партнерів. І тому в принципі треба поборювати всі і всякі односторонні постанови, і тому, що вони неморальні і тому, що вони політично нерозумні, недоцільні, як неминуче й обов'язкове джерело нових ще страшніших конфліктів. А тому, що одною дурницею ніколи не можна направляти першої, то треба виступати навіть проти тих односторонніх постанов, які ніби виправляють кривду, заподіяну в первісній, формально обов'язуючій умові. Отож зовсім слушно Злучені Держави виступають проти односторонньої постанови Єгипту викинути англійців з теренів, що були предметом англо-єгипетської, досі незревідованої умови, як також натискають на Іран — мирно поладнати спір з Англією за нафту. Це становище слушне і справедливе, не тільки тому, що ці два згадані конфлікти — це вода на млин лише Совєтам. Увесь світ пірнув би в небувалому хаосі й усе міжнародне право перестало б існувати, коли б санкціонувати односторонні постанови, як допускальний чинник міжнародньої політики.

І тільки тому, що ламання договорів Совєтами, тільки тому, що льояльність стала фікцією у тій міжнародній практиці, що її витворили Совєти методикою свого діяння і всією своєю аморальною релігією, — тільки тому втратили свою давню повагу такі установи, як Міжнародній Трибунал у Гаазі та не мала поваги Ліґа Націй. Тільки у такій атмосфері можливі односторонні постанови. Щернуть вони з хвилиною, як буде вдновлений чинник міжнародного права і як взаємна льояльність партнерів стане непорушним каноном всіх порядних одиниць, народів і держав.

Степан Шипилявий

Ми і наш Народний Фонд

Найновіші звідомлення УНФонду подають загальну суму вплат за 10 місяців 50 тисяч дол. За два чергових місяці слід сподіватися дальших 50 т., так що квота дорівнює минулорічній.

Чи ця квота буде рівноважником нашим суспільним потребам?

Чи в нас такі економічні умови, що ми не можемо більше дати?

Чи наше суспільство таке мертве, що не дасть на загально-громадські потреби датку в розмірі одноденного заробітку?

Кожному відомо, що 100 тисяч на вимоги, які перед нами ставить життя, не вистачить. Відомо також, що з усіх країн світу найкращі економічні умови таки в Америці. На третє питання не можемо відповісти, бо ж ми цього ще не пробували.

Серед цілої повені різних реклям, кілька статей чи оголошень про УККА та УНФ — губляться. УККА в нашому суспільстві мало спопуляризований, фірмою Конґресового Комітету послуговуємося раз в рік, як кутею на Свят-Вечір, в той час, як ним треба послуговуватись, як житнім разовим хлібом, — щоденно.

Це й головна причина, що актив нашого суспільства витрачає свою енерґію на справи місцеві (пікніки, забави, картпарді), а справи загально-національного значення, справу Конґресового Комітету і Народного Фонду залишили 60-літнім . . .

У висліді, праця йде доривочно, без пляну, самопливом. Бож що зроблено в поодиноких Відділах, чи громадах, де ще відділів немає, для збільшення числа платників УНФ на 20-30%?

Маємо всі дані на те, щоб УНФ вже в 1951 р. досяг квоти 200 тисяч та з кожним роком збільшувався аж до того розміру, поки кожний американець українського походження не буде рік-річно вплачувати тієї мінімальної квоти, що дорівнюватиметься пересічно одноденному заробіткові робітника.

Це наша мета, це справа нашої чести. Цього ми мусимо досягти.

Однак не легка це справа.

По першій світовій війні на наших рідних землях в дуже несприятливих умовах, без жадної сторонньої помочі, а навпаки з великими перешкодами, ми зуміли створити кооперацію і розбудувати її так, що заздрили нам інші державні народи.

В час господарської кризи, в той час коли чотири господарі складалися на пачку махорки, одноразова коляда „Рідній Школі" становила 120 тисяч. Але про ці справи не лишень писалося в часописах, для них скликувались окремі наради і то не тільки в центрі, а й в поодиноких повітових містах і селах, обговорювалось на кожних зборах, про ці загальні справи часто чулись голоси в церквах з проповідниць, на братських сходинах, між старими й молоддю, на ярмарку, в млині, на забаві — всюди.

Це не творилося одної осени чи зими, це тривало роки.

Як новоприбулий звертаюся до політичної еміґрації. Між нами є кооперативні робітники, є просвітяни, є рідношкільні працівники, в загальному є поважний відсоток осіб, що мали до діла з суспільною працею на рідних землях, заанґажовані як національно-суспільні робітники. На нас спадає частина відповідальности за працю УККА та за наслідки збірки на УНФонд.

Не вистачає дати $10 як свою „жертву" і ждати, поки не з'явиться у всій українській пресі наш „нейм" та на цьому закінчити.

Якраз тепер всюди пожвавлюється акція збірки на УНФ. Поміж словом і ділом. Візьмім одну-дві вулиці, посвятім 3-4 години тижнево та перейдімся з квитарем по наших старих і нових американцях. Наслідок напевно виправдає труд. — Змінити пелюшку дитині не понижує матері, хоч би вона королевою була, так і збирати на УНФ, не понижує людини, хоч би в минулому й генеральські відзнаки носила. Навпаки, це честь!

„НА ЧОРНІЙ СОВІСТІ ІМПЕРІЯЛІСТІВ"

„Радянська Україна" від 6. 9. на цілій сторінці надрукувала монтаж статтей та повідомлень з газет часів революції, призначений на „викриття аґресивного характеру американсько-англійського імперіялізму, який протягом десятиліть проливає кров народів, грабує і поневолює їх, який є найлютішим ворогом трудящих СССР, ворогом миру, демократії та соціялізму". Спільний заголовок монтажу „Україна обвинувачує", підзаголовки — „Їхні пляни". „Доляри і кров", „Не забудемо!". До монтажу додані знимки, які показують злочини ніби то десантних франнцузько-англійських військ в південних районах України.

В останньому абзаці монтажу погроза: „Український народ завжди пам'ятатиме: на чорній совісті імперіялістів ЗДА, Англії та Франції — кров совєтських людей, руїни заводів, залізниць, попіл жител. Совєтський народ, добре знаючи звірячі звичаї імперіялістів, пильно стежить за підступами ласих на чужі землі акул імперіялізму — всіх отих труменів і черчілів, ечісонів та етлі, які, забувши урок історії, знову брязкають зброєю".

Роман Завадович

В КРИВОРІВНІ ТА ВОРОХТІ

(Жменька споминів про Івана Франка)

1)

Хто мав нагоду побувати у Карпатах, той певно погодиться зі мною, що це найчарівніший закуток України. Там живе мальовниче, поетичне, багато обдароване плем'я гуцулів. Там від осередку до осередку літає тужливий голос трембіти. Там — і тільки там — найкраще в світі танцюють аркана. Там ви тільки можете побачити оригінальну появу: гуцулку, що верхи на сідлі з достойністю княгині пряде кужель і флегматично пихкає люльку. В тому закутку між горами збіглися стародавні духи Української землі, ховаючись перед наступом нових часів. Карпатські гори й полонини зробились архівом повір і забобонів, яких не найдете деінде. Не даром тут шукали наші мистці духів забутих предків і, очаровані первісною красою гуцульської душі, створили не менш чарівні картини пера й пензля.

В серці гуцульських гір, над шумливим Чорним Черемошем, лежить село Криворівня. Коли їхати з Коломиї в глибину Карпат, коли минути Косів і через гору Буковець прямувати на т. зв. „гуцульський Париж", Жаб'є, треба проїхати й Криворівню. Це типове гуцульське село: його осередок видовжується розтягненою на кілька кілометрів лінією хаток уздовж шляху, що в'ється долиною ріки. Коли розглянетесь по чудових горах праворуч і ліворуч, ви побачите високо над собою тут то там окремі гуцульські двори — „оседки", куди не дістатись возом, а тільки верхи або пішки. Село перерізане багатьма річками й потоками, прикрашене тут то там високими скелями-нависами, ліси збігають з зелених запашних живицею гір трохи не до самого Черемоша, по якому пливуть униз білі плоти — „дараби" враз з тужливою коломийкою.

Краса Криворівні віддавна приманювала літників, що приїжджали сюди на вакаційний відпочинок. Відпочинковими місцевостями були також інші гуцульські села й містечка, як Ворохта, Кути, Космач, Косів, але Криворівня віддавна мала особливий привілей: сюди приїжджали неабиякі гості, згадати б тільки письменника Михайла Коцюбинського, поета-лірика О. Олеся, відомого історика і пізнішого голову Центральної Ради в Києві професора Михайла Грушевського, етнографа та мовознавця Володимира Гнатюка, а далі Гната Хоткевича, Антона Крушельницького і ін. Тут вони не тільки відпочивали місяць-два, тут вони збирали враження й матеріяли до своїх поетичних і наукових творів. Не дивно, що не деінде, а власне в Криворівні залюбки проводив свій літній відпочинок Іван Франко.

З Криворівнею, отим чарівним гуцульським закутком, що ввійшов не тільки в історію української літератури, але й у саму літературу (пейзажі криворівенські дали тло „Тіням забутих предків" М. Коцюбинського, „Кам'яній душі" Г. Хоткевича і под.), пов'язують і мої скромні спомини про Івана Франка. Скромні вони тому, що, поперше, походять із досить давнього часу і, подруге, в їх основу лягли спостереження моїх дитячих літ. Але, прочитуючи час-до-часу ті чи інші мемуарні згадки про Франка з не зовсім вірними фактами, я сподіваюсь, що мої спомини будуть одним з матеріялів, що вможливлять створення згідної з дійсністю біографії Великого Каменяра.

Менш-більш по середині села, просто „зарінку", облитого двома рукавами бистрого Черемоша, стояла простірна хата Василя Якіб'юка. На ошкленій веранді кольорами красувався герб Західньої України, лев з короною на голові. З обширної світлиці вели двері в суміжні кімнати, просто, праворуч і ліворуч. Кімнати з лівої та правої сторони були призначені для літників.

В одній з тих кімнат, а було це в 1912 році, замешкали мої батьки зі мною. Зараз на другий день після нашого приїзду задержався перед хатою Якіб'юка жидівський „фіякер" з Коломиї, а з нього вийшло троє людей: Іван Франко з синами, Андрієм та Тарасом. Ґазда вийшов назустріч і допоміг внести клунки. Франки заняли кімнату напроти нашої, нас розділяла тільки світлиця. Не пам'ятаю виразно тієї першої моєї — натягано кажучи — зустрічі з Іваном Франком. Але з розмов між моїми батьками, що знали його з попередніх перебувань у Криворівні, я зміркував, що це неабихто — а втім, тоді я вже був прочитав „Лиса Микиту" і майже все те, що понаписував цей універсальний письменник і для нас, дітей. Я став до нього придивлятись, і на основі довших спостережень у мене в пам'яті зберігся такий портрет: старий, незначно наперед похилений мужчина; майже непорушні спущені вниз рамена, з вивернутими назад долонями, з пальцями, затиснутими в кулаки, що ніколи не розтулялися. Їх затиснув раз назавжди параліч, і ті пальці, що написали так багато хорошого й розумного, були безчинні. То був каліка. Найболючіше враження викликали очі, втомлені, каламутні, мов за матовим шклом. У тому дзеркалі душі відбилося все, що пережив і перетерпів за свого бурхливого і невсипучого життя Іван Франко. А йому було тоді заледве 56 років! Вся постать, що силкувалась таки держатись просто, нагадувала дуба, якого силкувалась вирвати з землі буря, але тільки зрушила в корені, обламала галуззя і так його лишила. Цією бурею була страшна Франкова недуга, параліз проґрессіва, що почалася ще в 1908 році нагальною кризою і зруйнувала залізне до того часу фізичне й психічне здоров'я Франка. Ця недуга таки не спромоглася зламати Франка до краю, але перемінила його в тихого, спокійного, старика. Наскільки я помітив, Іван Франко дуже терпеливо переносив невигоди життя. До деякої міри він був немічний, мов немовля. Його треба було одягати, взувати, мити, голити, годувати. У нас, Якіб'юкових літників, була звичка митись уранці просто в Черемоші, що пропливав у віддалі кількох метрів від порога. Цій звичці повинувався і Франко, його виводили над річку, казали згинатись і мили. Коли підростали нігті, Якіб'юк робив цілу „операцію": втискав веретено між заціплені пальці і силоміць їх підважував, а тоді ножицями обрізував нігті, що починали вростати в долоню. Відчиняв собі Франко двері сам, натискаючи клямку ліктем. Неміч не дозволяла йому багато гуляти поза домом. Це траплялося дуже рідко, хіба що організувалась улюблена поетом виправа на гриби. Франко був до деякої міри в'язнем своєї кімнати. Але каліцтво не здержувало його від праці. Це ж був титан праці, що в поетичнім зверненні до Землі, всеплодючої матері, просив дарувати йому „силу рукам, щоб пута ламати, ясність думкам — в серце кривди влучать, дай працювать, працювать, працювать, в праці сконать!"

(Продовження буде).

Д-р Семен Демидчук

ДУХОВИЙ АВТОРИТЕТ НА РОЗСИПАННІ

В нову добу, коли заламалося традиційне зорганізоване життя української нації на рідних землях і його моральне промінювання на земляків поза межами рідного краю і коли тепер на еміграції, у справжнім розсіянні (з грецька: — „ен діяспора") по найрізнородніших закутинах земної кулі опинилися більші й менші відламки колишньої провідної верстви, не легко встановити один авторитет для плекання національного ідеалу. Спроби осягнути збірний вияв думки розсипаного загалу наперед засуджені на невдачу. Треба зробити спробу об'єднати хоч ті сили, які опинилися в кожній країні окремо, а тоді можна з часом дійти до порозуміння з поодинокими об'єднаннями. Усі такі скупчення могла б злучити якась вища, духова сила, яку признають досі усі виселенці з рідних земель.

У найновішим виданні з 1949 року одної з старших американських енциклопедій Colliers Encyclopaedia у статті про Тараса Шевченка, вміщено варту уваги характеристику цього українського поета. У ній дослівно (в перекладі) сказано: — „Його (Шевченкові) поеми з останніх часів його життя, носять характер з'ясування суспільних недомагань масстатом старозавітнього пророка. Він визначний речник Страждаючої України, чемпіон її змагань до незалежности і найбільший з її поетів".

Про другого найбільшого поета України говориться часто, що це геній українського народу. Таких більших і менших геніяльних людей, що залишили по собі писання, надхнені вищою силою, є в нас більше, починаючи від першого київського митрополита Іларіона. Якби повизбирувати цінні думки таких геніїв для підтримки національного ідеалу в теперішній добі, го з них можна б створити якусь одну систему для практичного застосування серед нових відносин.

Колись жиди слухались авторитету пророків і так втримали свій ідеал доки не створили своєї влади. Українські генії можуть заступити в розсіянні старозавітних жидівських пророків, а своєрідна Українська Антологія могла б стати настільною книгою української родини, що опинилася поза межами рідного краю. З традиції Страждаючої України можна створити міт, який міг би переродитися в український месіянізм для практичних цілей, тобто для підтримування одушевлення до вищих ідеалів серед нового покоління, яке не бачило ніколи України.

Крім „геніїв" і „пророків", а може і справжніх Геніїв та Пророків, не треба легковажити характерних і витривалих патріотів, які часто перетерпіли муки в обороні рідного народу і яких український нарід наділював та наділює почесним словом „батьків народу". З недавньої історії треба пригадати, як серед загального народнього смутку очі всіх українців зверталися не раз на поведінку й діло „батька" Михайла Грушевського або Великого Митрополита Андрія Шептицького. Такі мужі — це справжні корифеї для покоління тих часів, у яких вони живуть. Та вони присвічують ще з-поза гробу наступним поколінням, які з їх поведінки серед непевних відносин шукають для себе взірця, що їм робити в важкім становищі.

Такий катаклізм, як масова еміграція української провідної верстви поза межі рідного краю не може перейти в історичне забуття. Треба вірити, що і й майбутні українські письменники, потрясені трагедією нації, викрешуть з себе силу, яка вкаже, що „творчий дух народу із могили встане" і поведе його до діл „у слушну годину".

Доки прийде до признання духового авторитету геніїв, в теперішній американсько-українській дійсності, треба піднести авторитет української еліти, яка опинилася на вільній землі, не заламавшися духово під час історичної катастрофи. Вона втримала громадську мораль і в більшості вона повна життєвих сил. Зрозумівши, що Америка — це робітнича країна, ці колишні народні провідники-інтелектуали пристосувалися до нових відносин і не вимагають для себе привілеїв на підставі свого минулого, тільки бажають відповідної до своїх сил праці для втримання життя. Ці люди перейшли пекло знущань разом з цілою українською народньою масою і вони заслуговують на те, щоб прийняти їх як рідних братів і помогти їм станути на ноги. Випробувані терпінням на залізі й вогні, вони разом із старшими свідомими громадянами давнього українського покоління можуть причинитися до покладення сильніших підстав для збірного життя українсько-американської громади ніж були досі. Перебравши на себе відповідальність за плекання ідеалів Шевченка, Франка й інших великих та малих пророків чи геніїв Страждучої України, вони зможуть повести визвольну працю на підставі якогось пляну і передати традицію праці своїм потомкам і нащадкам.

Створення постійного духового авторитету і поставлення на чолі організацій людей з якоюсь традицією не можна занедбувати, бо це може припізнити зорганізування належної сили з теперішніх інтелектуальних сил, а це знову може довести до великих моральних втрат. Самозванчі невідповідальні одиниці наробили нам у минулому велетенської моральної шкоди і треба було великої витрати сил, щоб призвести хочби до такого стану, який застала третя фаза української еміграції, а радше іміграції. Тому саме тепер, коли вже минає період приїзду свіжих іміґрантів, треба поважно застановитися над притягненням кожної вартісної одиниці до творчої праці для її власного добра і для загальної справи.

З ОПЕРОВОЇ СЦЕНИ

„МАЗЕПА"

У вівторок, 5. травня 1891 року, в Ню Йорку.

Нескінчені ряди екіпажів майже загородили проїзд через Бродвей та 7 Евеню при 57 вулиці. На розі біля нового будинку — натовп: — святково вдягнені пані, в дорогоцінних чіпцях, панове в циліндрах. Врешті відкриваються — вперше для гостей — двері цього будинку. Його величезна заля швидко заповнюється до останнього місця.

Гучні оплески — приявні вітають того, хто вможливив будову цієї першої великої концертової залі в Ню Йорку: тільки що ввійшов у центральну ложу — скромний, як завжди — містер Карнеґі.

Надходить велика хвилина інавґурації концертової залі — Мюзік Гол.

На цю інавґурацію прибув — запрошений до далекої Америки — ентузіястично прийнятий Петро Ілліч Чайковський. В музичній частині врочистої інавґурації, Чайковський диригує власну композицію, — диригує в новій Мюзік Гол.

Чи думалося тоді йому, що...

* * *

...У вівторок, 6. листопада 1951 року, в Ню Йорку.

Нескінчені ряди авт мчать Бродвеєм та 7 Евеню. На розі 57 вулиці із сабвею виринають нові й нові групи людей. Прямують до будинку, що на розі — до Мюзік Гол. Тепер — Карнеґі Гол. Скрізь гомонить українська мова.

Чи думалося Чайковському тоді, в 1891 році, що шістьдесять років згодом на цій же самій сцені в далекому Ню Йорку, силами саме такого походження, буде виставлена його опера „Мазепа"?

Коли Чайковський прибув тоді до Ню Йорку, опера „Мазепа" вже давно була скомпонована та ставлена в театрах — починаючи від премієри 15 лютого 1884 року в „Большом'у Театрі" в Москві та — чотири дні згодом — у „Маріїнському Театрі" в Петербурзі. Розкішне оформлення тодішніх постанов та ім'я композитора були головними мотивами, що опера була прийнята досить добре. Але справжнього успіху ця опера ніколи не мала. Не мала навіть у самого її композитора.

Безумовно є в музиці цієї опери багато гарних мельодій, майстерних, типово чайковських, орхестрових малюнків. Але все ж ця опера не має тієї оригінальности й монолітности, що інші, відомі опери його, написані до — і після неї. Чайковський був свідомий цього і сам ніколи не був вдоволений цим своїм твором: компонував його роками, завжди потрохи і завжди підкреслюючи пиявість у творенні опери. Чайковський почав компонувати її в Римі, при чому із сцени Мазепи з Мотрею, сподіючись — як знаємо з його листів — що ця сцена дасть йому надхнення до цілої опери. Але праця йшла без захоплення — більше з засади Чайковського: кінчати те, що раз почав. Та, як твір такого майстра опери, що Чайковський — очевидно й вона має свою красу й вартість. Цікава особливо вона є нам, бо героєм її є наш національний герой, який збуджував творчу фантазію великих мистців — від Вайрона до Ліста. Її музика — як властиво вся творчість Чайковського — кормлена багатством українських народних мельодій.

* * *

Очевидно, що і в постанові опери той, хто відтворює образ Мазепи, надає обличчя цілій виставі.

У виставі 6 листопада, Л. Рейнарович у ролі Мазепи, був володарем на сцені — голосово й грою здібного та рутинованого артиста з успіхом відтворив історичну постать Великого Гетьмана.

Наш відомий майстер народних типів М. Чалий, у ролі міністра юстиції, князя Кочубея — почував себе в першій сцені першого акту дещо чужо. Але в сцені у в'язниці був уже в єднанні з ролею і створив — як співак і артист — сцену страчення, що залишила глибоке й тривале враження.

Дружина Кочубея, Любов, має музично — одну з найкращих партій. Глибоке меццо Т. Верінґ, з особливо звучною долиною, дало їй можливість відтворити всю красу тієї партії. Також сценічно образ був виразний.

Особливе місце в опері має дочка Кочубея — Мотря. Вона — образ жіночости, шляхетности, ніжности. Але — на жаль — саме цих рис бракувало у відтворенні І. Лавре. Її голос — задраматичний, зарізкий, особливо в переходах та в більш експонованих (вдолину і вгору) місцях. Рухи не мають суверенности та є залежні від ритму. Але — крім цього — сценічно: Мотря — княжна. Всі рухи починаючи від першої появи та привітання дівчат — були зарізкі, запрості. Якщо б артистці звернули заздалегідь на це увагу та з'ясували їй цей образ — дещо, безумовно, можна було поліпшити.

І Гош, як Андрій, співав у цей вечір дуже гарно і був добрий на сцені.

Секретар Мазепи, Орлик, у виконанні І. Самокішина, був успішний музично та сценічно. Секретар — відповідний шефові.

Полковник Іскра має, щоправда, малу партію — але й вона вимагає голосу...

М. Фівейський був спокійним, досвідченим диригентом. Орхестра грала із старанням дати з себе найкраще. Очевидно тратила й на тому, що в залі не було для неї орхестрону. Відзначуємо симфонічний епізод із сцени у в'язниці (вальдгорн, фаґот) та при роздумуванні Мазепи в палаті (деревляні духові).

Деякі музичні неточності в опері — в цілому — були напевно результатом браку відповідної кількости проб.

Вишколені Ю. Оранським хори, були — в загальному — добрі. На окреме признання заслуговує прекрасний мельодійний хор дівчат на початку другої сцени першого акту та хор у сцені страчення (хто там такий присмний бас?)

Заля Карнеґі є надзвичайно акустична, але сцена не надається до оперових вистав. Тому розуміємо трудноці, які мав декоратор Я. Анчутін. Краще вдалися йому сцени в Мазепи та у в'язниці. Але Кочубей напевно не жив у такій вбогій хатині. Портрет Мазепи в кімнаті Кочубея (1,2) тоді, коли він уже палає ненавистю до Гетьмана — нелогічний. Гетьман на цьому портреті й Гетьман на сцені дуже контрастували з собою...

Костюми Ф. Вражника не у всьому відповідали добі, також і сцені.

Валет у 1 акті — занадто стилізований. А українські народні строї зобов'язують. За куряву на сцені балет не відповідає.

Світляні ефекти не йшли в парі з дією.

Режисер повинен звернути увагу також на інші деталі, від яких залежить враження з цілого (стіл перед хатою Кочубея, „золотий" келех, що падає на підлогу із звуком... картону).

Підсумовуючи: завдяки участі цінних сил — вистава була на мистецькому рівені.

Ф. С.

УКРАЇНСЬКА ХРОНІКА

● **Українці Бельгії** протестують проти російського імперіялізму і зокрема проти узурпаторських намагань Керенського і його „Совєта" виступати та говорити від імени українського народу.

● **Громадські протестаційні віча** в Канаді проти акції Керенського відбуваються при спільній участі багатьох українських організацій, а подекуди й спільно з організаціями інших поневолених народів.

● **Театр В. Блавацького відвідав** Торонто. З великим успіхом 13 і 14 жовтня пройшли вистави драм. творів Лесі Українки „На полі крови" і „Йоанна — жінка Хусова".

● **Портрет Марії В. Бек,** першої жінки в Раді Міста Дітройту, висітиме в Дітройтськім Історичнім Музеї. Портрет намалювала олійними фарбами американська малярка Анна Л. Вербе, а замовив його дітройтський Об'єднаний Жіночий Комітет, що вів акцію за поновний вибір Марії Бек до Міської Ради. В церемонії передачі портрету музеєві брали участь усі радні міста враз з мейором. Була також окрема українська делеґація. Як відомо, Марія В. Бек є з роду українка.

● **Борис Максимович,** піяніст, виступив недавно в місті Клівленд, Огайо, з великим успіхом, про що пише музичний критик Артур Лессер в „Клівленд Прес" з 20 жовтня 1951. Концерт відбувся в „Мюзеум оф Арт". Публіка, як пише газета, оцінила знамениту гру і нагороджувала мистця рясними оплесками.

● **Новий український театр** у Торонті розпочав свою діяльність виставою оперети „Чорноморці".

● **Курси української мови** при університеті в Торонто існують уже третій рік, але кількість слухачів недостатня. Керує курсами кол. доцент Ягайлонського університету в Кракові д-р Ю. Геник Березовський.

● **Мистецька Школа Архипенка,** заснована в 1923 р., має денні й вечірні кляси для фахівців і початківців. Плата за навчання невисока. Малярство, скульптура, кераміка, креслення, проєкти — це основні дисципліни. Докладніші інформації можна добути в канцелярії школи щодня від 10 до 4 год., а також вівторками та четвергами від 7—9 години вечора.

1947 Broadway, At 66th Str. Studio 203 New York City.

Вступайте в члени У. Н. Союзу

НОВІ ІМІҐРАНТИ

Дня 13-го листопада приїдуть кораблем „Дженерал Баллу" до Ню Йорку на апуранси ЗУАДКомітету такі особи:

Чухоменко Кирило, Резі; Гайдало Йосиф, Текля, Прокіп, Ксеня, Стефан, Іван; Гаврилів Марія; Глушко Дмитро; Ільницький Василь; Іванко Дмитро, Віра; Кочан Антін, Анна, Юрко; Онищенко Григорій; Паламаренко Данило; Славич Параска, Онуфрій; Сисак Михайло; Війтишин Іван, Марія, Осип, Володимир.

СТАВАЙТЕ ЧЛЕНАМИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, А ТИМСАМИМ І СПІВВЛАСНИКАМИ 12-ТИ МІЛЬЙОНОВОГО МАЙНА ОРГАНІЗАЦІЇ

УКРАЇНСЬКА МАНІФЕСТАЦІЯ В НЮ ЙОКРУ

(Закінчення зі стор. 1.)

зою для цілого світу, включно з Америкою. В боротьбі проти цієї загрози власні інтереси кожної вільної країни вимагають пізнати своїх приятелів і союзників. Такими природніми союзниками Америки та вільного світу є мільйони гноблених Росією інших народів, що становлять більшість населення Совєтського Союзу. Їх проблема відмінна від проблеми теж гнобленого диктатурою російського народу. Бо коли для росіян йдеться тільки про зміну режиму, то для інших народів на першому місці стоїть необхідність національного визволення, вони мусять боротися за своє існування загрожене російською політикою що не відноситься до самого російського народу, як це виразно виявили теж переслухання в Сенаті. — Таке положення в Совєтському Союзі дає Злученим Державам „золоту нагоду" відвернути від себе та від інших вільних країн загрозу російського імперіялізму. Ту нагоду можна використати тільки тоді, коли Америка застосує засади своєї власної Декларації Незалежности в своїй політиці відносно не-російських народів Совєтського Союзу. Це й було б тою моральною атомовою бомбою в теперішній психологічній війні та на яку вже звернули належну увагу визначні західні політики і публіцисти. На необхідність „нового реалізму" в американській політиці відносно російського імперіялізму — звернув увагу теж державний секретар Ачесон в своїй історичній заяві минулого червня. Цей новий реалізм — це повинна бути насамперед активна американська допомога визвольним рухам поневолених Москвою народів та виразне і недвозначне визнання за ними права на самовизначення. — Найвищий час, щоб Злучені Держави перейшли від дотеперішнього свого дефензивного становища перед російським імперіялізмом до рішучої акції проти нього та перебрали в цьому відношенні ініціятиву. При відповідній політиці західного світу взагалі, а Злучених Держав зокрема, російський імперіялізм може бути знищений його власними жертвами. В тій цілі Злучені Держави, — крім всебічної допомоги визвольним рухам поневолених народів, повинні теж дозволити та допомогти в творенні національних батальйонів з поневолених Москвою народів, що під власними національними прапорами творили б „ядра для майбутніх визвольних армій".

Г. Гебрієлсон: Америка повинна прийняти совєтський виклик.

„Чи ж не найвища пора, щоб уряд Злучених Держав почав здійснювати своє завдання провідника вільного світу та прийняв виклик Совєтського Союзу?"—запитував черговий промовець на українській маніфестації, голова краєвого Комітету Республіканської партії, Гай Гебрієлсон. Зміст його промови коротко такий: Як голова Краєвого Комітету Республіканської партії він вітає це велике зібрання, що відбувається саме в 33-ту річницю підписання перемир'я після першої світової війни. Тоді всі думали, що буде мир, воля і самовизначення, за які боролися і вмірали кращі сили багатьох народів, але замість того прийшли нові війни, бо миром не забезпечено волі. Українці найкраще знають, як це сталося, бо вони перші впали жертвою нового російського імперіялізму і перші почали проти нього боротьбу. Одна за одною падали держави і нації на кровожадному шляху нового, вже червоного російського імперіялізму. Чи це все мусіло статися? Аналіза історії переконує, що цього можна б було оминути. Для прикладу взяти б хочби 1945-тий рік. Тоді Злучені Держави, Британія і Совєтський Союз зреклися політики будь-якого імперіялізму, але вже кілька місяців після того Москва безкарно почала зраджувати Атлантійську Хартію та пустилася на нові розбої. Усі ми знаємо, а українці найкраще, що тепер діється за залізною заслоною, які злочини там поповнюється. Чи ж не пора, щоб уряд Злучених Держав почав виконувати свої завдання провідника вільного світу та приняв виклик тих темних сил, які допускаються тих злочинів? Чи не пора, щоб „Голос Америки" став таким, як він повинен бути? Чи не пора, щоб Злучені Держави дали відповідну моральну і матеріяльну допомогу тим героїчним чоловікам і жінкам, які боряться в підпіллі проти спільного большевицького ворога? Мр. Гебрієлсон твердив, що таку власне активну політику проти російського злочинного імперіялізму заступає і рекомендує Республіканська партія.

Промову М-ра Ребрієлсона переповів коротко в українській мові ред. Володимир Душник.

Представники інших народів

Після промови М-ра Гебрієлсона, адв. М. Пізнак, під довго невмовкаючі оплески приявних, представив представників інших поневолених Москвою національностей, зокрема азербайджанців, білорусів, грузинів, казаків, естонців, литовців, латишів, болгарів, мадярів, словаків, хорватів та інших, як теж тількищо прибулого з Европи заступника голови Виконного Органу УНРади та керівника ресорту закордонних справ в ньому, колишнього міністра закордонних справ Західно - Української Народньої Республіки, д-ра Степана Витвицького, та майора Петра Миколенка-Байду, колишнього офіцера совєтської армії, що опісля перейшов до УПА та боровся в її рядах аж до 1948-го року, коли то він на чолі малого відділу пробився з Західну Німеччину.

Комішенер О'Коннор: Доля України — це символ і дороговказ!

Доля України може послужити символом і дороговказом в боротьбі за волю — твердив черговий американський промовець на маніфестації, член урядової Комісії ДП, Едвард О'Коннор, недавний виступ якого на Академії ЗУАДКомітету у ФиладелФії на тему „Трагедії української нації" та його рекомендація створити окремий Американський Комітет допомоги визвольним змаганням не-російських народів Совєтського Союзу були викликали найширший відгомін в цій країні і закордоном. Совєтський Союз — говорив тепер комішенер О'Коннор — часто вважається за нерозгадану, таємну силу, яку можуть зрозуміти і проаналізувати тільки експерти. Але так не є. Найпростіший ключ до розв'язки тої „таємниці" — це факт, що більшу частину населення Совєтського Союзу становлять не російські народи, що борятьcя за своє визволення. Цю боротьбу очолює найбільший з цих не-російських народів — український нарід. Трагедія української нації — це безупинна боротьба проти того самого російського імперіялістичного ворога. Після першої світової війни українці потрапили створити свою суверенну державу, що була демократична в повному розумінні того слова. Але вона, залишена напризволяще Західним світом, впала під ударами імперіялістичної Москви, як після неї впали під такими ж ударами інші країни Европи і Азії. Під час другої світової війни мільйони українців знову вхопили за зброю проти Сталіна, але цим разом до перемоги Москви причинилася вже теж божевільна політика нацистів. Українці та інші народи не припинили своєї боротьби за визволення і це є найслабшим місцем теперішньої червоної московської імперії. Західний світ взагалі, а Злучені Держави зокрема в своєму власному інтересі та в інтересі майбутнього тривкого і справедливого миру в світі — повинні за всяку ціну використати ту обставину та дати цим визвольним рухам відповідну політичну і моральну допомогу. Від Америки тут не вимагається нічого іншого, як пристосування в її закордонній політиці тих самих принципів американської Декларації Незалежности, яка дала волю і добробут Злученим Державам. На закінчення комішенер О'Коннор повторив свою рекомендацію про необхідність створення окремого Американського Комітету для визволення не-російських народів Совєтського Союзу.

Проф. Мозлі: Вільна Україна у вільній Европі

Незвичайно інтересні міркування про Україну та українців висловив черговий американський промовець, відомий знавець східно - европейських справ, професор Колумбійського університету Филип Мозлі. Український нарід — говорив він — це один з найбільших народів Европи. Він визначається інтелігенцією, трудолюбивістю, гумором та цілком відданий мирному розвиткові свого національного і культурного життя. Він зазнав найбільших і найдовших знущань від комуністичної диктатури. Його розвиток в демократичних і вільних обставинах був би під кожним оглядом великим вкладом в загально-людський прогрес. Теперішня боротьба українського народу не може вестися у відокремленні. Вона матиме більший успіх і швидше здобуде свою мету, як вестиметься під гаслом: — „Вільна Україна у вільній Европі". Проф. Мозлі признається, що він є великий приятель українського народу і він вважає, що це було б помилкою витрачати тепер енергію нро таку чи іншу програму та за малі шматки території. Натомість всі сили всіх волелюбних народів повинні об'єднатися у великому спільному змаганні за визволення, відкладаючи на дальший плян другорядні справи. Він добачує теж великі можливості приятелів України у вільному світі, головно в культурному розвитку та в поширюванні правди про Україну і український нарід. Це приспішить день визволення для українського та інших поневолених народів.

Проф. Лемкін: Ще не вмерла Україна!

Другий визначний американський вчений, професор міжнародного права на Єйлському університеті та автор міжнародної конвенції проти народовбивства, д-р Р. Лемкін, почав свою коротку промову згадкою слів, які він почув ще в своїй молодости та яких ніколи не забуде, а саме: Ще не вмерла Україна! Він переконаний, що Україна не вмре, не загине, бо це є в інтересі цілого волелюбного людства і його розвитку. Але український нарід смертельно загрожений совєтським народовбивством. Тому добре роблять українці у вільному світі, зокрема в Америці, домагаючись пристосування закону проти народовбивства у відношенні до Каїна людства — Совєтського Союзу. Американські українці та їх представництво — Український Конгресовий Комітет — вже багато в цьому відношенні зробили і повинні продовжувати ці свої зусилля.

Закінчення маніфестації

На закінчення маніфестації мав ще виступати хор „Думка" — але обмежений час та необхідність звільнити залю заставили приспішити закінчення тільки короткими формальностями. Адв. М. Пізнак представив ще проф. Вожаківського та адв. М. Гаврилка, що мали відчитати текст резолюцій в українській та англійській мовах. Резолюції були приготовані на підставі виголошених доповідей і приявні приняли їх бурхливими оплесками без окремого спрецизування. Треба відмітити, що між приявними на маніфестації були численні визначні громадяни, між ними три українські православні владики, як теж представники українського католицького духовенства. Маніфестацію, під час якої переведено теж збірку на політичні цілі, закінчено спонтанним відспіванням „Не пора". Американська преса, з обома великими щоденниками: Ню Йорк Таймсом і Геральд Трібюн на чолі, подала обширні повідомлення з цеї маніфестації, підкреслюючи її мотиви і цілі та її перебіг.

ЦЕНЗОР ВІДКРИВ ВІЙСЬКОВІ ТАЄМНИЦІ З ДРУГОЇ ВІЙНИ

Вашинґтон. — Полковник армії Осґуд А. Нікерсон з департаменту генерала ад'ютанта, приділений до служби для береження таємних військових документтів, найшов спосіб, як відшифрувати масу документів з другої світової війни і зробити їх придатними для промисловців і військовиків теперішньої війни в Кореї та для істориків. Ці документи були зібрані головними кватирами на азійськім фронті в рр. 1940-45, й тому вони мають велику вартість для зрозуміння теперішних відносин.

ку наспіли вісті, що там поставили велику пікету угорські організації перед будинком совєтської делеґації до Об'єднаних Націй. На таблицях видніли м. ін. такі написи: „Свято 34 річниці найбільшої неволі в світі".

ТАРЗАН, ч. 2716. Чи припадок?

"I'LL FIND THE GIRLS," TARZAN SAID. "KEEP THE SAFARI MOVING AND I'LL JOIN YOU ON THE TRAIL AHEAD."
"TO LOSE LETHA," CHIRAM SAID, "IS LIKE LOSING A PART OF MYSELF. SHE HAS BEEN IN MY CARE SINCE CHILDHOOD."
"TARZAN WILL FIND THEM," D'ARNOT MAINTAINED. "I BELIEVE HIM TO BE IMMUNE FROM DEATH CAUSED BY MAN OR BEAST. HE WILL RETURN!"
-2716-
"STRANGE," CHIRAM MUSED. "ROBERT WARRICK VANISHED FROM OUR SAFARI IN A SIMILAR MANNER VERY CLOSE TO THIS SPOT A YEAR AGO."
Distr. by United Feature Syndicate, Inc.

„Я віднайду дівчат" — сказав Тарзан. „Хай виправа посувається вперед, а я приєднаюся до вас на шляху перед нами".

„Втратити Лету—це однаково, що втратити частину мого „я" — сказав Хірам. — Вона була під моєю опікою від мого дитинства".

„Тарзан найде їх" — твердив Д'Арнот. — „Вірю, що він безпечний від смерти чи то від людини, чи від звіра. Він повернеться!"

„Дивно" — міркував Хірам. — „Роберт Варрик щез з нашої виправи в такий самий спосіб дуже близько този місця рік тому."